

Dr hab. n. med. Monika Szewczuk-Bogusławska
Katedra i Klinika Psychiatrii
Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich
we Wrocławiu

Wrocław, 20.04.2023 r

**RECENZJA ROZPRAWY NA STOPEŃ DOKTORA NAUK MEDYCZNYCH
I NAUK O ZDROWIU**

LEKARZA MEDYCYNY ANNY KALENIK

pt. *„Ocena wpływu pandemii COVID-19 na zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi”*

zrealizowanej pod kierunkiem naukowym promotora Prof. dr hab. n . med. Tomasza Wolańczyka.

Ogłoszona przez WHO w dniu 11.03.2020r pandemia wywołana przez koronawirusa SARS-Cov-19 wywołała konsekwencje we wszystkich obszarach życia ludności na całym świecie. Śmierć jako najpoważniejszy skutek choroby dotknęła do kwietnia 2023 r. ponad 6 milionów 800 tysięcy ludzi; reakcję żałoby przeżywało wielokrotnie więcej osób, które straciły swoich bliskich. W związku z wprowadzanymi strategiami zapobiegającymi rozprzestrzenianiu się choroby, zastosowano niespotykane dla współczesnych społeczeństw metody , a niemal nieużywane dotychczas określenia -„lockdown”, „zdalne: nauczanie i praca”, „teleporada”, stały się w krótkim czasie codziennością. Codziennością, która wymagała dostosowania w zakresie funkcjonowania szkolnego, rodzinnego, rówieśniczego jak i adaptacji w sferze emocjonalnej. Napływ negatywnych informacji z różnych źródeł dotyczący niepewnej przyszłości, powodował bowiem całą gamę emocji, z którymi musieli zmierzyć się zwłaszcza ludzie młodzi.

W związku z unikalną sytuacją , którą jest pandemia wywołana przez nieznaną wcześniej patogen, naukowcy na całym świecie zaangażowali się w proces poznawania specyfiki COVID-19, czego efektem było sprecyzowanie czynników ryzyka ciężkiego przebiegu, stworzenie szczepionki, wypracowanie najbardziej

skutecznych metod leczenia. Badacze nie pominęli również sfery psychicznej, w licznych pracach oryginalnych przytaczając wyniki badań nad wpływem okoliczności związanych z pandemią na zdrowie psychiczne ludzi z różnych części świata, wywodzących się z różnych kręgów kulturowych, zarówno w populacji ogólnej jak również w grupie osób, które doświadczają różnych problemów emocjonalnych i zaburzeń psychicznych.

W ten niezwykle ciekawy, nowatorski obszar badań wpisuje się praca doktorska lekarz medycyny Anny Kalenik, której celem była ocena wpływu pandemii na zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży z rozpoznanymi wcześniej zaburzeniami psychicznymi. Doktorantka realizowała oryginalny projekt badawczy, konsekwentnie skonstruowany jako cykl dwóch publikacji naukowych, w których jest pierwszą i korespondencyjną Autorką, opublikowanych w czasopiśmie posiadającym **Impact Factor (łączny IF 5,71)**, indeksowanych w bibliograficznych bazach danych. W skład cyklu wchodzi:

1. **Kalenik AM, Górnik J, Konowalek Ł, Szymańska U.** Validation and psychometric evaluation of the Polish version of the FCV-19S in children and adolescents. *Psychiatria Polska.* 2022;1-11. doi:10.12740/PP/OnlineFirst/145019.

IF – 1,596

MEIN 100

2. **Kalenik, A. M., Topolski, M., Górnik, J., & Wolańczyk, T. (2022).** The impact of the COVID-19 pandemic on the mental health of children with psychiatric diagnoses—multidimensional CCPCA Model. *BMC psychiatry*, 22(1), 495.

IF – 4,114

MEIN 100

Poza wymienionymi wyżej artykułami naukowymi, rozprawa doktorska o prawidłowym układzie i strukturze jest złożona z 58 stron wydruku i zawiera: *Wykaz stosowanych skrótów, Streszczenie w języku polskim i angielskim, Wstęp, Założenia i cele pracy, Podsumowanie i wnioski oraz niezbędne załączniki: Oświadczenie Komisji Bioetycznej oraz Oświadczenia współautorów.* Poszczególne rozdziały stanowią logiczną całość. *Wykaz stosowanych skrótów* stanowi ułatwienie podczas lektury pracy, *Streszczenie w języku polskim i angielskim* zawiera wszystkie niezbędne elementy dla tej części rozprawy naukowej.

We *Wstępie* znalazły się szczegółowe i rzetelnie przedstawione dane dotyczące wyników wielu wcześniejszych analiz, które, co warto podkreślić, jasno i precyzyjnie nawiązują do tematu realizowanego przez Doktorantkę. Na podstawie bogatego piśmiennictwa Doktorantka dokonuje wprawno wprowadzenia w obszar swoich badań i w przejrzysty i przemyślany sposób zmierza do sformułowania ich głównego celu tj. oszacowania w badaniu obserwacyjnym wpływu pandemii na stan psychiczny dzieci i młodzieży w Polsce oraz określenie czynników chroniących przed emocjonalnymi skutkami pandemii.

Realizując główny cel pracy, Doktorantka, zgodnie z wymogami metodologicznymi, w procesie przygotowania narzędzia badawczego, dokonała analizy właściwości psychometrycznych skali FCV-19S (The Fear of Covid-19 Scale) zaprezentowanej w publikacji „Validation and psychometric evaluation of the Polish version of the FCV-19S in children and adolescents”. Na podstawie analizy wyników otrzymanych w procedurze Internetowego badania w grupie 167 dzieci, potwierdzono strukturę jednoczynnikową skali (zgodną z założeniami Autorów oryginalnej irańskiej wersji) oraz określono jej wewnętrzną spójność w trzech grupach badanych osób. Walidacja skali została przeprowadzona zgodnie z zasadami, przy zastosowaniu prawidłowych, wymaganych analiz statystycznych, a uzyskane wyniki potwierdziły jej zadowalające właściwości psychometryczne.

Na uznanie zasługuje wybór skali FCV-19S – narzędzie składa się z 7 krótkich, nieskomplikowanych stwierdzeń, co stanowi bardzo dużą wartość podczas stosowania skali u dzieci. Co więcej, warto zaznaczyć oryginalność wyboru skali w tej grupie wiekowej – Doktorantka udokumentowała jej rzetelność wśród dzieci z zaburzeniami psychicznymi jako pierwsza na świecie.

Na kolejnym etapie badań korzystając ze skali FCV-19S, Doktorantka dokonała analizy wpływu trwającej epidemii na nasilenie objawów depresyjnych, lękowych oraz obsesyjnych - kompulsyjnych u dzieci z diagnozą zaburzeń psychicznych, przedstawiając rezultaty analiz w pracy „The impact of the COVID-19 pandemic on the mental health of children with psychiatric diagnoses—multidimensional CCPCA Model”. Wyniki uzyskane w grupie pacjentów porównano z wynikami dzieci z domów dziecka oraz uczniów szkół podstawowych. Rezultaty badania omówione

w dyskusji wskazują na odmienny niż u osób dorosłych wpływ pandemii na psychopatologię dzieci i młodzieży oraz niezwykle ważną rolę środowiska rodzinnego jako czynnika chroniącego przed nasilaniem się objawów depresyjnych, lękowych oraz obsesyjno-kompulsyjnych.

Na wyróżnienie zasługuje zastosowanie ciekawych, starannie opisanych przez Autorów metod statystycznych, co stanowi ułatwienie w interpretacji wyników i pozwala na replikację analiz w kolejnych badaniach.

W ostatnim podrozdziale Rozprawy *Podsumowanie i wnioski* Doktorantka przedstawia najważniejsze wyniki swojej pracy i określa najważniejsze praktyczne osiągnięcia swojej pracy.

Umiejętności i dojrzałość naukową Doktorantki uzupełnia zdolność krytycznej oceny badań własnych, którą udowodniła opisując w obu publikacjach te właściwości zastosowanych metod oraz analizowanych grup, które mogą wpływać na potencjalne różnice w porównaniu do innych dostępnych w literaturze wyników.

W pracy zachowano poprawność formalno- językowa, stylistyczną i interpunkcyjną a nieliczne błędy, które wkradły się w jej treść np.: „Czynnikami wpływającymi protekcyjnie, zmniejszając lęk przed Covid -19 były” nie wpływają na odbiór pracy i jej wartość merytoryczną.

Uwagi, pytania, propozycje.

1. W odniesieniu do *Wstępu* lub *Wprowadzenia* do artykułu 1, interesującym uzupełnieniem byłaby według mnie informacja dotycząca innych instrumentów diagnostycznych używanych przez badaczy w celu oszacowania psychopatologicznych konsekwencji epidemii Sars-Cov-19 z krótkim omówieniem różnic pomiędzy poszczególnymi narzędziami a FCV-19S.

2. Spośród analizowanych wyników w artykule nr 2, na szczególną uwagę zasługuje brak różnic w nasileniu objawów obsesyjno-kompulsyjnych pomiędzy grupami, szczegółowo omawiany przez Doktorantkę w publikacji. Moją ciekawość budzi potencjalne uzasadnienie wyników o odwrotnym niż analizowany kierunk: czy

istnieje możliwość, że to dzieci z grup szkolnej oraz z domów dziecka mają podwyższony poziom objawów obsesyjno-kompulsyjnych co powoduje brak różnic statycznych w porównaniu do grupy pacjentów?

3. Niezwykle ważną część *Dyskusji* w publikacji nr 2 stanowi rozważne wskazywanie na heterogeniczność włączonej do badania grupy pacjentów z zaburzeniami psychicznymi. Sądzę, że charakterystyka tej grupy zawierająca diagnozę psychiatryczną, czas i rodzaj stosowanego leczenia byłaby cennym uzupełnieniem opisu pacjentów.

4. Uważam również, że w *Podsumowaniu i wnioskach* można pokusić się o podkreślenie roli rodziców formułując zdecydowany wniosek płynący z wyników.

Podsumowując, stwierdzam, że rozprawa doktorska Anny Kalenik podejmuje oryginalny, bardzo ważny i aktualny temat badawczy, a uzyskane wyniki i sformułowane wnioski są istotnym wkładem w rozwój wiedzy. Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska niesie również ważne implikacje praktyczne.

W mojej opinii rozprawa doktorska Pani Anny Kalenik **spełnia warunki określone w art. 187 ust. 1-4 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce** (tj. Dz. U. 2018 poz. 1668) .

Wnoszę więc do Wysokiej Rady Dyscypliny Nauk Medycznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego o dopuszczenie lek. Anny Kalenik do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. n. med. Monika Szewczuk